

Vznik Křesťanského společenství – impulsy, důvody, události, význam

Impulsy a důvody

Vznik Křesťanského společenství v Těšíně na počátku 20. století byl výslednicí řady vlivů a událostí, majících jak původ ve staleté náboženské tradici těšínského luterství, tak i v zahraničních vlivech z Německa a anglosaského světa.

Nejstarším vlivem, který byl při vzniku Křesťanského společenství přítomen, bylo dědictví těšínského pietismu. V roce 1709 císař Josef I. povolil na nátlak švédského krále za Horní branou města Těšína výstavbu luterského kostela. Kostel, který vešel do dějin pod názvem „kostel milosti“ (*Gnadenkirche*) či „Ježíšův kostel“, se stal centrem pietismu hallského směru. V letech 1709-1730 v Těšíně pracovali význační pietisté, mezi nimiž čelné místo zaujímá Johann Adam Steinmetz (1689-1762)¹, kterému náleží nepominutelné zásluhy na obnově Jednoty bratrské (*Unitas fratrum, Moravian Church*). Svým podílem na růstu a vzniku ochranného bratrského sboru nepochybně „vešly dějiny kostela milosti v Těšíně do dějin světového protestantismu“.² Po vypovězení pěti pietistických kazatelů a učitelů (1730) utrpěl pietismus na Těšínsku citelnou ránu ale nevymizel odtud. Přetrval až do 19. století, takže v roce 1834 napsal pastor Friedrich Traugott Kotschy (1795-1856), že Těšín byl i v pozdějších dobách „opravdovou dcerou Halle“ (*eine wahre Tochter von Halle*)³. Dědictví pietismu bylo v těšínském luterství 19. století možná více latentně než zjevně přítomno – ale bylo přítomno a usnadňovalo přijímání jiných impulzů, které vedly k renesanci pietistických myšlenek na počátku 20. století.

Mezi řadou těch, kdo se zasloužili o to, že plamen pietistické zbožnosti na Těšínsku nevyhasnul, patří čestné místo „otci polského protestantismu“ Leopoldu Marcinovi von Otto (1819-1882)⁴. K jeho zásluhám patří, že se rozhodně a kategoricky postavil proti vlivům teologického racionalismu a liberalismu. V jeho teologii se naproti tomu snoubil luterský konfesionalismus s dědictvím pietismu. Svým biblicismem připravil půdu duchovnímu probuzení; díky časopisu „Zwiastun Ewangeliczny“ ovlivňoval i po svém odchodu z Těšína (1875) řady těšínských evangelíků polského jazyka; zanechal též na Těšínsku žáky, kteří následovali jeho teologické přesvědčení.

Mezi Ottovy oddané žáky patřil pastor Jan Pindór (1852-1924)⁵, který zprostředkoval těšínskému protestantismu duchovní podněty zejména z anglosaského světa. Pindór se naučil anglicky a navštívil Anglii i USA, spolupracoval s Evangelickou aliancí a Londýnskou traktátní společností v Anglii; v USA kázal r. 1893 na světové výstavě v Chicagu, kde se setkal s čelnými představiteli „hnutí svatosti“ (*holiness movement*); pobyt v USA pokládal za

¹ Cf.: KAWERAU, Peter: Johann Adam Steinmetz als Vermittler zwischen dem deutschen und amerikanischen Pietismus im 18ten Jahrhundert. Zeitschrift für Kirchengeschichte, 1959 (70), č. 1-2, s. 75-88; PIĘTAK, Stanisław: Steinmetz, Johann Adam. Heslo v: Biografický slovník Slezska a severní Moravy, sešit 12. Ostrava, Ostravská univerzita 1999, s. 61-62; SPRATEK, Daniel: „Porodní asistent“ obnovené Jednoty pastor Johann Adam Steinmetz. In: Sborník III. konference Moravian v roce 2003. Suchdol nad Odrou, Moravian 2004, s. 54-58.

² WAGNER, Oskar: Mutterkirche vieler Länder. Geschichte der Evangelischen Kirche im Herzogtum Teschen 1545-1918/20. Wien-Köln-Graz, Verlag Hermann Böhlau Nachf. 1978, s. 83.

³ Citát převzat z: PATZELT, Herbert: Der Pietismus in Teschener Schlesien. IN: Sborník – Setkání evangelíků ze čtyř národů. Český Těšín, 24. – 26. 9. 1999. Český Těšín, Slezská církev evangelická a. v. 2000, s. 84. [Sborník obsahuje překlad citovaného článku do češtiny a polštiny.]

⁴ Nejnověji se jeho životem a dílem zabývá v obsáhlé biografii STEGNER, Tadeusz: Bóg, protestantyzm, Polska. Biografia pastora Leopolda Marcina Otto (1819-1882). Gdańsk, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2000.

⁵ Část Pindórových pamětí zpracoval a vydal MICHEJDA, Oskar: Pamiętnik ks. dr. Jana Pindóra. Czeski Cieszyn, TEOL 1932. Z nejnovějších Pindórových kratších biografí možno uvést např. KOŽUSZNIK, Janusz: Sługa żywego słowa. Przyjaciel, 2003 (56), č. 1, s. 14-16.

„vrchol svého života“⁶. Anglosaskou puritánskou a evangelikální tradici narouboval na těšínský protestantismus jednak vytvořením Svazů zdrženlivosti (*Związki wstrzemięzliwości*), Svazů pokroku a osvěty (*Związki postępu i oświaty*), jednak překladem děl významných osobností anglického náboženského písemnictví (Baxter, Bunyan, Spurgeon).

Události

Člověkem, který stál přímo u zrodu Křesťanského společenství, byl pastor Karol Kulisz (1873-1940)⁷, který podporoval činnost skupinek modlitby a studia Bible; sám kolem roku 1900 inicioval vznik společenství v Komorní Lhotce, kde působil v duchovní službě. Jiné skupinky se tvořily v Třanovicích, v Dziegielowie, ve Smilovicích, v Konské a jinde. Díky pastoru Kuliszovi se o Těšínsko začala zajímat tzv. Misie pro jihovýchodní Evropu (*Mission für Süd-Ost-Europa*)⁸, která sem vysílala své pracovníky. Jezdili sem zejména evangelisté Martin Urban (†1949) ze Strzegomia a Paul Wießwede (†1963) z Katowic⁹; k dalším německým evangelistům, kteří jezdili na Těšínsko, patřil Ernst Lohmann (†1936), vydavatel časopisu „Für alle“.

Duchovně velmi plodným byl rok 1905. V tomto roce se odehrálo několik desítek evangelizací v Těšíně: jak v Ježíšově kostele, tak v sekulárních prostorách. Na tato shromáždění přicházeli lidé nejen z okolí Těšína ale i ze vzdálenějších míst. Mnoho lidí se obrátilo ke Kristu. (Pod vlivem jedné evangelizace jistý hospodský z Gutů vyvalil sud destilátu a vylil ho do potoka.) Paul Wießwede napsal: „Ve velkém množství přicházeli lidé z Těšína a bližšího i vzdálenějšího okolí, ano dokonce i z beskydských vesnic. Slovo bylo ochotně přijímáno a panoval velký nával na duchovní rozhovory. Pán daroval nádherně čistá obrácení zejména mezi mladými lidmi.“¹⁰ Probuzení bylo roku 1908 německým kazatelem Holzmannelm nazváno „*Wunder von Teschen*“ neboli „Těšínský zázrak“.

Ve dnech 11. a 12. června 1905 se konal v Komorní Lhotce mezinárodní sjezd představitelů probuzeneckých hnutí. Účastnily se ho přední osobnosti evropských evangelikálních hnutí – například stařešinou setkání byl dr. Friedrich Wilhelm Baedeker (†1906), který působil dlouhý čas jako misionář mezi vězni carského Ruska a který částečně inspiroval Lva Nikolajeviče Tolstého k napsání románu „Vzkříšení“. Lhotecká konference bývá pokládána za vrcholnou událost těšínského probuzení a za bezprostřední impuls pro počátek zorganizované misijní práce na Těšínsku.

⁶ MICHEJDA, op. cit., s. 69.

⁷ K novějším pracím, zabývajícím se jeho životem a dílem patří: BADURA, Jan: Samotność była mi przyjacielem. Życie i działalność ks. seniora Karola Kulisza. Przegląd Ewangelicki, 2003, č. 4, s. 66-72; KISZA-BRUELL, Janina: Z miłości do... Cieszyn, Towarzystwo Ewangelickie – Interfon 1997; PATZELT, Herbert: Die Anfänge der Diakonie im Teschener Gebiet. Beiträge zur Ostdeutschen Kirchengeschichte, 2002 (5), s. 45-56.

⁸ Misie pro jihovýchodní Evropu vznikla roku 1904 spojením Misijního svazu pro jihovýchodní Evropu (zal. 1903 ve Vratislavi) a biblické školy v Katowicích; neformálně byla tato misie nazývána „Slovanskou misí“; do roku 1909 sídlila v Katowicích a od roku 1909 měla ústředí v kraji kladském; od roku 1946 sídlí v Siegen. (Cf.: Misie pro jiho-východní Evropu. Hus (kalendář pro lid), 1913 (21), s. 59-63; Mission für Süd-Ost-Europa [online], 2003-2005, www.msos.org.)

⁹ Vzpomínky obou těchto evangelistů na události z roku 1905 obsahuje sborník HOLEXA, Georg (ed.): Festschrift zur Feier des 25-jährigen Bestehens der Christlichen Gemeinschaft in Teschen am 31. Oktober, 1. und 2. November 1930. Č.-Teschen, Christliche Gemeinschaft 1930.

¹⁰ „In großen Mengen kamen die Menschen aus Teschen und der näheren und weiteren Umgebung, ja selbst noch aus den Beskidendörfern. Das Wort wurde willig aufgenommen, und es herrschte ein starker Andrang zu seelsorgerlichen Gesprächen. Der Herr schenkte wunderbar klare Bekehrungen insonderheit bei jungen Menschen.“ Citováno dle strojopisu FEHLER, Ernst: Mitarbeiterseminar Gemeinschaftsbund Teschen, s. 3-4.

Roku 1905 také vyšel z pera Karola Kulisze traktát nazvaný „Co chceme?“¹¹, představující programové prohlášení rodícího se hnutí a jeho apologii.

Evangelizační činnost narazila na odpor církevní vrchností, zejména superintendenta Haaseho. Ten přinutil pastora Pindóra, aby se činnosti společenství neúčastnil a aby jeho spolek *Związek postępu i oświaty* nezaštiťoval evangelizační činnost. Vznikla proto potřeba založit novou organizaci, jejímž jménem by mohla být evangelizační a vzdělávací práce vykonávána. Dne 18. února 1906 se sešlo v budově někdejší evangelické školy – v tzv. Pajcie – asi dvacet pracovníků a založili nový spolek nazvaný „Křesťanské společenství“. Téhož dne byl zvolen i první řídicí výbor spolku, který se sešel hned následujícího dne. Pastor Kulisz se sice oficiálně nemohl vedení spolku účastnit, nicméně fakticky s Křesťanským společenstvím úzce spolupracoval. Roku 1906 vypracoval pro rodící se spolek statut, který byl 21. listopadu téhož roku potvrzen slezskou zemskou vládou v Opavě.

Exkurz. Nástin dějin Křesťanského společenství a jiných evangelikálních hnutí v české části Těšínska ve 20. století.

Křesťanské společenství vzniklo roku 1906 jako spolek náboženský, který sdružoval své členy bez ohledu na národnost. Nicméně po rozdělení Těšínska došlo k pokojnému oddělení se německých bratří, kteří roku 1920 vytvořili vlastní organizaci se sídlem v Českém Těšíně; polští členové společenství, žijící v Československu, zůstali zpočátku v původním polském společenství, sídlícím v Polském Těšíně; vlastní organizaci vytvořili až v roce 1927. Všechna tři společenství však zůstávala v bratrských stycích a spolupracovala. Největší aktivitou se ze zmíněných společenství vyznačovalo společenství německé. Za druhé světové války polské Společenství jako organizace zaniklo. Po druhé světové válce bylo naproti tomu zrušeno německé Křesťanské společenství; na základě Benešových dekretů se obnovilo polské Křesťanské společenství, do jehož čela byl v roce 1946 zvolen Vladislav Santarius (1915-1989)¹². Po komunistickém puči v roce 1948 nemohla činnost Křesťanského společenství pokračovat ve formě spolkové činnosti, avšak ani pokus o její převedení pod záštitu Slezské církve evangelické augsburského vyznání se nezdařil. Služba Křesťanského společenství proto pokračovala pod vedením pastora Santaria v ilegalitě pod názvem „misijní práce“ či „misie“; práce byla činná v církvi ale od oficiálních církevních struktur byla oddělena. Navzdory tvrdé proticírkevní politice komunistů „misie“ rozvíjela svou činnost a ovlivnila řadu osobností mimo těšínský region, zejména na Slovensku. Po sametové revoluci využili členové hnutí „misijní práce“ nových společenských poměrů a na obnovující konferenci dne 30. listopadu 1990 se ustavili jako občanské sdružení pod názvem „Křesťanské společenství – Społeczność Chrześcijańska“ (KS-SCh). Ministerstvem vnitra byli registrováni dne 13. února 1991.

Vedle Křesťanského společenství byly na území českého Těšínska aktivní i jiné evangelikální skupiny. Roku 1910 se od Křesťanského společenství oddělil letniční spolek „Svaz pro rozhodné křesťanství“; po rozdělení Těšínska se členové spolku registrovali jak v Polsku tak v Československu, fakticky však zachovali organizační jednotu. Po druhé světové válce došlo k přechodnému sblížení mezi Svazem rozhodných křesťanů a Křesťanským společenstvím, následně však po změně režimu (1948) se rozhodní křesťané

¹¹ KULISZ, Karol: *Czego chcemy? Przyjacieli Ludu*, 1905, č. 11, s. 81-84; č. 12, s. 89-93; č. 13, s. 97-101; č. 14, s. 105-108. [Jako separát o 31 stranách vyšel tento traktát nákladem autora v Cieszynie roku 1905; reprint traktátu byl vydán roku 2004 péčí CME v Dziegielowě.]

¹² Osobnosti pastora Santariuse a činnosti poválečného Křesťanského společenství je věnován sborník Pane, Ty jsi povolal... Vladislav Santarius – Boží dílo skrze jeho život a službu. Český Těšín, Slezská církev evangelická augsburského vyznání 2001, který vyšel i v anglickém překladu pod názvem *Lord, You Have Called...* Vladislav Santarius – *God's Work Through His Life and Ministry*. Český Těšín, Slezská církev evangelická augsburského vyznání 2004.

usnesli na vystoupení z evangelické církve a roku 1951 se připojili k Jednotě československé (dnešní Církvi bratrské). Jednota však nebyla církví letniční a mezi jejím vedením a řadou bývalých rozhodných křesťanů docházelo ke konfliktům, které se vyhrály roku 1963 vystoupením asi 400 osob z církve a pokusem založit novou církev s názvem „Církev rozhodných křesťanů – letničních“ (1964); pokus o založení církve ztroskotal pro odpor komunistické moci. V průběhu následujících let se pod vlivem „proroctví“, zvěstujícího zkázu Těšínska a vyzývajícího k emigraci, řada letničních vystěhovala a odešla do polských Bieszczad, kde dnes tvoří náboženskou společnost pod názvem „Ewangeliczna Wspólnota Zielonoświątkowa“. Zbylí letniční v Československu využili politického tání koncem 60. let a od roku 1968 byli legálně činní pod záštitou tzv. přípravného výboru. Roku 1973 byla činnost přípravného výboru ze strany státní moci ukončena a letniční opět přešli do ilegality; ve spojení s letničními skupinami z Moravy a Čech se roku 1977 neúspěšně pokusili dosáhnout státního uznání, tohoto se jim dostalo až těsně před pádem komunistického režimu v roce 1989, kdy byli registrováni pod názvem „Apoštolská církev“.¹³

V roce 1909 vznikl v Třanovicích nezávislý sbor, vedený Josefem Mrózkem, hlásící se k tzv. bratrskému hnutí; později bylo na Těšínsku založeno těchto sborů více. V předmětné literatuře někdy bývají řazeni k darbysmu, toto zařazení však sami odmítají. Po nástupu komunistického režimu byli bratři tvrdě pronásledováni až do roku 1956, kdy se jim dostalo státního uznání – byli registrováni pod názvem „Sbory věřících v Krista“ (dnes nesou název „Křesťanské sbory“).¹⁴

Pro úplnost je nutno dodat, že v době meziválečné měly ve Stonavě své sídlo Modrý kříž (spolek s abstinenčním zaměřením, na Těšínsku měl výrazně český charakter) a Armáda spásy (zaměřovala se na evangelizační činnost v průmyslových centrech).

Význam

Křesťanské společenství se stalo nositelem evangelikální zbožnosti. Evangelikalismus je podle uznávaného vymezení současného britského historika Davida Bebbingtona charakteristický čtyřmi rysy: zvláštním vztahem k Písmu sv., učením o nutnosti osobního obrácení, důrazem na vyjádření víry činy a důrazem na význam Kristovy oběti na kříži.¹⁵ Tyto prvky byly a jsou přítomny v činnosti Křesťanského společenství:

1) Biblicismus

Křesťanské společenství vycházelo z reformační zásady *sola Scriptura*. Stálo na luterském dogmatickém základu, jak jej na Těšínsku upevnil pastor Otto a jeho žáci. Bible byla a je v Křesťanském společenství pokládána za Boží zjevené slovo, normu učení a života. Biblicismus je zdůrazňován i v samizdatu vydané práci pastora Santaria „Několik skromných poznámek k problematice Kristovy církve v Novém zákoně“¹⁶, kde čteme: „Písmo svaté Starého i Nového zákona je základem a zároveň jedinou normou pro Kristovu církev. (...) Samotné Písmo Svaté je směrodatné a ono musí rozhodovat, a to nejen na kazatelkách ale i v každodenních záležitostech života a řádu.“ Biblicismus vede jak k odmítání Tradice

¹³ K dějinám rozhodných křesťanů viz zejména: KALETA, Jan a kol.: Církev bratrská na Těšínsku. In: Sto let ve službě evangelia. 1880-1980. Rada Církve bratrské v Praze 1981, s. 145-152; PASEK, Zbigniew: Związek stanowczych chrześcijan. Kraków, Uniwersytet Jagielloński 1993; SZYMECZEK, Józef: Za słowem idź! (Historia jednego proroctwa). Kalendarz śląski, 2004 (40), s. 170-178; BUBIK, Rudolf (ed.): Historie letničního hnutí. I. Autentické dokumenty. Albrechtice, Křesťanský život 2005.

¹⁴ K dějinám bratrského hnutí v Československu viz zejména: PALA, Tomáš & HUDEC, Ján: Cestou pravdy a lásky. Ostrava, A-Alef 1998.

¹⁵ BEBBINGTON, David William: Evangelicalism in Modern Britain. A History from the 1730s to the 1980s. London and Boston, Unwin Hyman 1989, s. 2-19.

¹⁶ Parę skromnych uwag do problematyki Kościoła Chrystusowego w Nowym Testamencie. Samizdat, bez dalších údajů.

v katolickém pojetí (tj. jakožto dalšího zdroje zjevení), ale také k rozhodnému odmítnutí liberální teologie a vyšší historické kritiky Písma.¹⁷

2) Konverzionismus

Vznik Křesťanského společenství jako spolku byl mimo jiné výsledkem evangelizací, které se konaly v Těšíně a na jiných místech. Ať již evangelizace na zvláštních shromážděních nebo evangelizace osobním životem každého znovuzrozeného se staly ústřední a trvalou součástí života Společenství. Jeho činnost vycházela z přesvědčení o nutnosti vědomého rozhodnutí se pro přijetí Kristovy zástupné oběti za hříchy každého jednotlivce jako podmínky spásy. Karol Kulisz ve své promluvě „O pěstování křesťanského společenství“ (1902)¹⁸ rozhodně prohlásil: „Pro nás zbožnost znamená: Zachraň se člověče, vrať se k Bohu, začni nový život! ...známe ještě jiné (pokání), tj. jednorázový bolestný soud, který Bůh v našem životě uskutečnil...“ Ve stejném duchu píše pastor Santarius: „Ježíš Kristus uskutečnil dílo spasení a touží skrze Ducha Svatého uskutečnit akt nového stvoření v každém člověku... Úlohou Kristovy církve je toto: vést lidi ke Kristu a prosit o zázrak znovuzrození.“¹⁹

3) Aktivismus

Evangelická církev byla v době vzniku Křesťanského společenství institucí, která byla bohatá na rozsáhlou společenskou činnost. Cíle činnosti církevních představitelů a církevních sdružení však sledovaly často více politické či nacionální cíle než cíle náboženské. Křesťanské společenství se od této praktiky rozhodně odvrátilo – čehož důkazem je hned první paragraf statutu z roku 1906, který stanoví, že „politika a konfesijní spory jsou ze „Společenství“ bezpodmínečně vyloučeny“.

Křesťanské společenství se naproti tomu orientovalo na duchovní růst, pastor Kulisz v traktátu „Co chceme?“ vytyčil program Společenství stručně: „Jde tu o to, aby se i v naší církvi ve Slezsku uskutečnilo křesťanské společenství, aby i u nás nejedna biblická pravda, o níž jsme dosud pouze slyšeli, přešla do skutečnosti, do života.“²⁰

Křesťanské společenství vytvořilo hned v prvních desetiletích své existence pestrý vějíř rozmanitých služeb, mezi něž náležely²¹: biblické hodiny a modlitební kroužky, zvláštní vzdělávací konference, konané nejvýše jednou do roka, zimní přípravné kurzy pro vedoucí biblických hodin, dětské nedělní besídky²², církevní pěvecké sbory, dechové a mandolinové soubory, písňová tvorba, která našla svůj výraz zejména ve zpěvníku Harfa syońska (1906), tzv. „evangelické večírky“ (veřejná představení s bohatým kulturním i duchovním programem), vydávání časopisů, letáků a brožur, vzdělávání mládeže (např. u německého Křesťanského společenství byla r. 1915 založena Jednota mladých žen), letní procházky a výšlapy, velké evangelizace (často s účastí zahraničních kazatelů), činnost diakonická, práce mezi studentstvem (výjimečnou postavou v této službě byl bratr William John Rose (†1968) z Kanady).

¹⁷ Dokladem tohoto tvrzení ze současné doby je příznivá kritika českého překladu díla německé teoložky Ety Linnemanové „Original nebo padělek?“ (*Original oder Falschung?*), uveřejněná v nejnovějším čísle časopisu KS-SCh „Idea“, č. 19, březen 2005, s. 6-8.

¹⁸ KULISZ, Karol: O pilęgnowaniu chrześcijańskiej społeczności. Przyjacieli Ludu, 1902, č. 15, s. 116-119; č. 16, s. 121-124; č. 18, s. 137-141.

¹⁹ Parę skromnych uwag..., s. 34, 63.

²⁰ KULISZ, op. cit., s. 106.

²¹ Výčet činností Křesťanského společenství se z větší části opírá o rešerši, učiněnou v meziválečných číslech časopisu „Głosy kościelne“.

²² Stojí za zmínku, že vznik nedělních besídek se časově kryje se zánikem konfesijního evangelického školství: Zatímco v roce 1879 bylo na Těšínsku 22 evangelických škol, v roce 1909 zbyly jen dvě. (MICHEJDA, Karol: Dzieje Kościoła ewangelickiego w Księstwie Cieszyńskim. 2. vyd. IN: Z historii Kościoła ewangelickiego na Śląsku Cieszyńskim. Katowice, Didache 1992, s. 163.)

Aktivismus je charakteristikou evangelikálních hnutí, která je nejvíce patrná i osobám, stojícím vně těchto hnutí; patří k jejich charakteristikám nejtypičtějším. Na Křesťanském společenství se potvrdila slova amerického teologa Helmuta Richarda Niebuhra: „Slavná křesťanská obrození nepramení z objevu něčeho dosud neznámého. Dochází k nim tehdy, když někdo vezme radikálně a vážně něco, co už tu dávno bylo.“²³

4) Krucicentrismus

Ústřední místo Kristovy oběti na kříži v teologii evangelikálních hnutí úzce souvisí z předchozími charakteristikami – je ústředním momentem Nového zákona, je-li chápán jako historický přesný záznam Kristova života, a je východiskem výzvy k obrácení. Zvláštní vzdělávací konference Křesťanského společenství v roce 1907 nesla název „Moc Kristovy krve“. Pastor Santarius ve shora citované práci uvádí: „Ježíš Kristus dává plné spasení skrze oběť svaté krve a není třeba žádných dodatků a „plusů“. Každé „plus“ zneuctuje velikost Jeho krve.“²⁴

Křesťanské společenství je organizací, která byla a je nositelkou novopietistické a evangelikální zbožnosti. Díky konzervativnímu přístupu k Bibli vedlo lidi k obrácení a obrácené k posvěcenému životu, jenž se projevoval aktivismem, a ovlivnilo tak charakter evangelické církve na území českého Těšínska a v posledních desetiletích 20. století jej také rozhodujícím způsobem utvářelo.

Dějiny protestantismu na Těšínsku jsou mimořádné. A jistě i vznik Křesťanského společenství a stoletá činnost jeho členů přispěla k tomu, že současný britský historik William Reginald Ward mohl napsat o současných dějinách Těšínska tato slova: „Náboženské dějiny moderního Těšínska si podržely mezinárodní význam zcela nepřiměřený jeho číselné velikosti.“²⁵

Daniel Spratek

²³ Citát převzat z: YANCEY, Philip: *Nekončící milost*. Praha, Návrat domů 2002, s. 9.

²⁴ *Parę skromnych uwag...*, s. 25.

²⁵ „*The religious history of modern Teschen has thus retained an international significance out of all relation to its numerical size.*“ (WARD, William Reginald: *The Protestant Evangelical Awakening*. Cambridge – New York, Cambridge University Press 1992, s. 92.)

Tato přednáška byla proslovena na mezinárodní vědecké konferenci „Evropa Ducha – pietistická hnutí v církvi a ve společnosti ve XX. a XXI. století“, konané ve dnech 5. – 6. dubna 2005 v Konferenčním centru Uniwersytetu Śląskiego v Cieszynie (Polsko).